

Oskari Tokoi

15.5.1873 – 4.4.1963

Mainari, sosiaalidemokraatti ja ay-aktivisti, senaattori,
maanpetturi, maanpakolainen ja isänmaan auttaja

© Jyrki Keto-Tokoi 2022

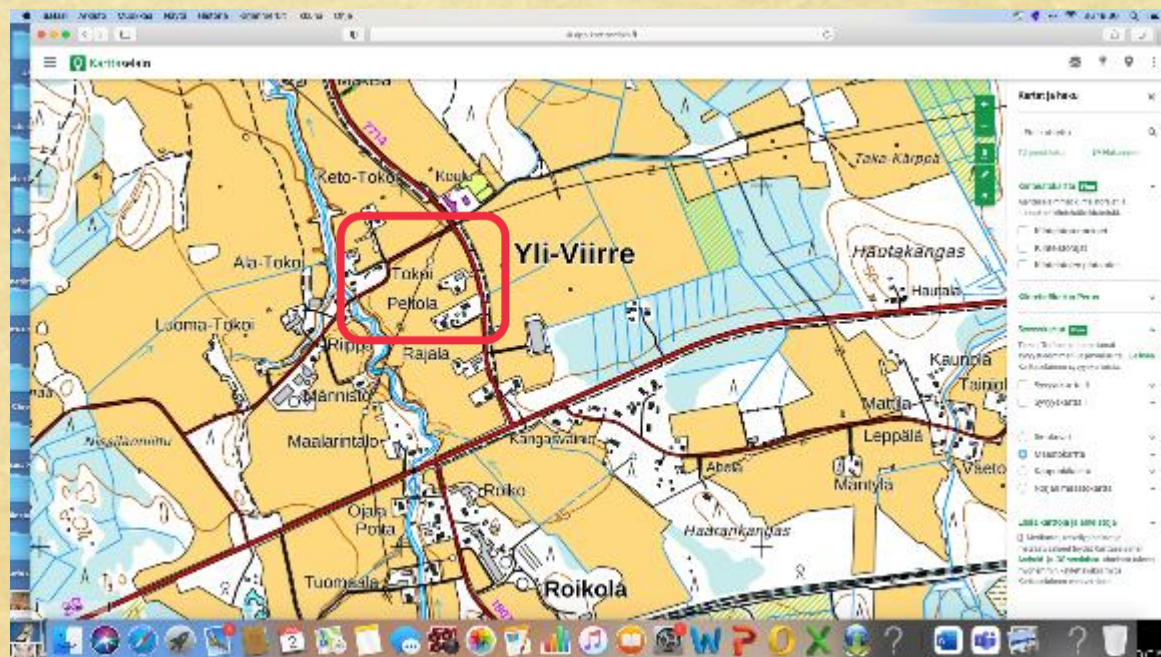
Oskari Tokoin

lyhyt henkilöhistoria

- ♦ Syntyi 15.5.1873 Yli-Viirteen kylässä Kannuksessa Tokoin talossa n:o 12.
- ♦ Isä Kalle Tokoi ja äiti Amalia Sylvesterintytär Tokoi (os. Maunumäki)
- ♦ Puoliso Hanna Juhontytär Tokoi (os. Työkkö), avioituivat Kaliforniassa Yhdysvalloissa 21.12.1897, k. 1938 Fitchburgissa Yhdysvalloissa
- ♦ Toinen puoliso Eva Pearl Tokoi (os. Whiteker Johansson) k. 1963
- ♦ Lapset: Arvi Oskari Tokoi (s. 1899, k. 1911), Kalle Nestori Tokoi (s. 1901, k. 1937 teloitettiin Stalinin vainoissa NL:ssa), Tyyne Tokoi (s. 1903, k. 1937 teloitettiin Stalinin vainoissa NL:ssa), Lauri Sylvester Tokoi (s. 1906, k. 1988), Laila Ellen Quick (s. 1908, k. 2008) ja Aune Inkeri Andersson (s. 1912, k. 1966)
- ♦ Oskari Tokoi kuoli Fitchburgissa Massachusetissa Yhdysvalloissa 4.4.1963

Oskari Tokoin juuret syvällä Keski-Pohjanmaan mullassa
Kannuksen Yli-Viirteen kylässä

Oskari Tokoi 1900-luvun alussa

Hanna Tokoi ja lapset Tyyne, Laila ja Lauri

Tyyne ja Kalle Nestori

Oskari ja Eva Tokoi

Lapsuus ja kouluvuodet

- ♦ Oskari Tokoi vietti lapsuutensa Kalle-isänsä, Amalia-äitinsä, kolmen sisaruksensa, isovanhempiensa, tuoran ja tummun, kanssa Tokoin talossa yhdessä setänsä Matin kanssa. Varhaislapsuus oli onnellinen, nykymittapuun mukaan vielä vanhanaikaista yksinkertaista maalaiselämää, jotta Oskari Tokoi kuvaa kirjassaan 'Lapsuuteni muistoja'.
- ♦ Kalle lähti Amerikkaan v. 1881 veljensä Matin perässä talorahoja tienaamaan. Talo jäi ilman isäntiä.
- ♦ Oskari kävi kansakoulun, joka Kannukseen oli perustettu v. 1877 ja oli koulussa hyvä. Mieliaineita olivat laskento, historia ja maantieto. Opettajat suosittelivat Oskarin lähettämistä oppikouluun Vaasaan, mutta isä ei tähän suostunut (vastaus "Minun pojastani ei kouluteta herraa" tuli kirjeitse Amerikasta).
- ♦ Lapsuusaikaan sijoittuu myös rautatien tulo Kannukseen, kun rata Ouluun rakennettiin kylän läpi.
- ♦ Oskarin setä Matti palasi Amerikasta. Hän piti taloa omanaan ja suhtautui veljensä perheeseen nuivasti. Isä Kalle jäi vielä Amerikkaan tienaamaan kokonaan oman talon rahoja. Wyomingin Almy N:o 4 hiilikaivoksessa tapahtui kuitenkin tuhoisa räjähdys, joka vei työpaikan. Kalle palasi Suomeen tammikuussa 1886. Kalle-isä kuoli kuitenkin ilmeisesti umpilisäkkeen puhkeamisen seurauksena jo 28.4.1886.
- ♦ Pesänjaon seurauksena Oskarin perhe joutui muuttamaan pois kotitalostaan, joka jäi Matille. Oskarin äiti meni pian uusiin naimisiin ja muutti Sieviin.
- ♦ Oskari suostui isoisänsä suostuttelemana rengiksi Matille entiseen kotitaloonsa.
- ♦ Provosoidun tappelun seurauksena Matti-sedän kanssa syntyneen välirikon jälkeen Oskari äidiltään passin hankkimiseen luvan kysyttyään matkusti 18-vuotiaana Amerikkaan tammikuussa v. 1891.

Mainarina Amerikassa

- ♦ Matka alkoi suomalaisten siirtolaisten mukana Hangosta Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön Capella-rahtilaivalla Bremenin ja edelleen Bremerhavenista Bremen-linjan Fulda-laivalla New Yorkiin. Matka jatkui junalla halki Amerikan mantereen Wyomingissa sijaitsevaan Carboniin, jossa sijaitti suuri hiilikaivos. Siellä työskenteli suomalaisia. Heti alusta lähtien Oskari Tokoi päätti pysyä erossa juopotteluporukoista, joihin suomalaisiakin päätyi paljon. Kaivospaikkakunnilla oli poikkeuksetta kapakoita ja kaivosyhtiön kauppa. Sen sijaan hän oli alusta alkaen mukana raittiusseuratoiminnassa. Carbonissa toimi Raittiusseura 'Aamurusko', jonka toiminnan piiriin kuului myös kulttuuria, kirjallisuutta, musiikkia, jopa näytelmiäkin, ja urheilua. Myöhemmin muilla kaivoksilla työskennellessään Oskari Tokoi liittyi raittiusseuraan, jopa perusti yhden.
- ♦ Mainarit asuivat useimmiten täysihoitoloissa, "poortitaloissa" (boarding houses), suomalaiset usein suomalaisten ylläpitämissä. Osa niistä toimi osuuskuntapohjalta. Kuukausimaksu kattoi huoneen vuokran, ruoan ja pyykin pesun. Glen Rockissa Oskari Tokoi asui mm. kieltä oppiakseen täysin englanninkielisessä täysihoitolassa, jonka omistajan, paikallisen rauhantuomarin, tytär Stella oli Oskarin ensimmäinen vakavampi ihastus. Stella jäi kuitenkin Glen Rockiin, kun Oskarin tie vei Black Hillsin kultakaivoksille Lead Cityyn.
- ♦ Oskari Tokoi teki töitä kaivosmiehenä hiili-, kulta-, hopeakaivoksilla ja kivilouhimoilla Carbonin, Glen Rockin ja Hannan lisäksi Lead Cityssä Black Hillsissä South Dakotassa ja Leadvillessä Coloradossa. Kun kaivoksia suljettiin laman takia, Oskari Tokoi työskenteli myös metsurina Vancouver Islandilla. Matkat taittuivat usein rahattomana junapummien (Hobos) joukossa, mikä ei ollut lainkaan riskitöntä puuhaa. Kaivostyökin oli vaarallista ja onnettomuuksia sattui usein. Hiilikaivoksissa erityisenä vaarana olivat kaasuräjähdykset.

Mainarina Amerikassa

- ♦ Glen Rockissa ja Lead Cityssä Oskari Tokoi joutui ensimmäisen kerran kosketuksiin ammattiyhdistysliikkeen kanssa ja liittyi Lännen Kaivostyöläisten Liittoon Central Cityn osastoon n:o 1. Kaivosliittojen lakot olivat usein väkivaltaisia. Oskari Tokoi ei kuitenkaan osallistunut väkivaltaan lakoissa.
- ♦ Rocklinissa Kaliforniassa Oskari Tokoi tapasi Hanna Työkkö nimisen suomalaisen tytön, josta tuli hänen ensimmäinen vaimonsa. Heidät vihittiin San Franciscossa joulun alla 1897.
- ♦ Jo vuoden lopulla pariskunta muutti Leadvilleen Coloradoon, jossa Oskari sai töitä kaivoksessa. Leadvillessä ei ollut suuria kaivoksia, vaan suuri määrä pieniä. Hylättyjä kaivoksia myös vuokrattiin. Oskari Tokoikin vuokrasi liikekumppaniensa kanssa kaivoksen Duncan n:o 3, joka osoittautuikin varsin tuottoisaksi. Leadvillessä syntyivät v. 1899 myös Oskarin ja Hannan ensimmäiset lapset, kaksoiset tyttö ja poika, joista tytär kuitenkin kuoli vain muutaman kuukauden iässä. Poika Arvi Oskari jäi eloon.
- ♦ Keväällä 1900, kun Duncan n:o 3 alkoi ehtyä, päättivät Oskari ja Hanna palata takaisin Suomeen. Paluumatka alkoi 3.5.1900 ja Helsinkiin saavuttiin S/S Arcturuksella 20.5.1900. Sieltä matkaa jatkettiin Pohjanmaalle Kannukseen. Ensimmäinen 9 vuotta kestänyt Amerikan aika oli päättynyt. Kannuksessa Oskari Tokoi perheineen hankki talon ja toimi maanviljelijänä ja kauppiana.

Mainarina Amerikassa

Leadville Colorado v. 1900. Kuva Denver Public Library Digital Collections.

Leadville on Coloradossa Kalliovuorilla noin 3000 metrin korkeudessa sijaitseva Kaivoskaupunki, jossa on edelleen jäljellä Vanhoja 1800-luvun lopun rakennuksia, kuten Silver Dollar Saloon. Yksi viimeisistä kuuluisista Villin Lännen pyssysankareista ja uhkapelureista hammaslääkäri **Doc Holliday** vaikutti Leadvillessä 1880-luvun puolivälissä

Silver Dollar Saloon vuodelta 1879, Leadville Colorado v. 2011.
Kuva Jyrki Keto-Tokoi.

Talollinen ja kauppias

Keskellä Oskari Tokoin Kannukseen rakennuttama ”tornitalo”, joka tuhoutui kirkonkylän palossa 1934. Havaittavissa vahvoja ehkä Amerikasta peräisin olevia vaikutteita. Kuva Eero Hannin kokoelmat.

Sosialidemokraatti

- ♦ Ensikosketuksen työväenliikkeeseen Oskari Tokoi oli saanut Amerikassa. Etenkin raittiusseuroissa hän oli saanut myös kokemusta yhdistystoiminnasta.
- ♦ Oskari Tokoi osallistui aktiivisesti v. 1901 alkaen tsaarin venäläistämistoimien vastustamiseen. Hänelle laillisuusperiaate oli tärkeä arvo.
- ♦ Suomen Työväenpuolue perustettiin v. 1899. Sen nimi vaihdettiin v. 1903 Suomen Sosialidemokraattiseksi Puolueeksi.
- ♦ Oskari Tokoi oli mukana perustamassa Kannuksen Työväenyhdistystä 1.1.1906 ja hänet valittiin sen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi.

Kannuksen työväentalo v. 1925. Kuva Työväen arkisto.

Nyttemmin Tokoin talo, jossa myös Oskari Tokoin Museo sijaitsee. Kuva Jyrki Keto-Tokoi.

Ay-aktivisti

- ♦ Oskari Tokoin ammattiyhdistystoiminta oli alkanut jo Yhdysvalloissa ja jatkui Suomessa.
- ♦ Suomen Ammattijärjestö oli perustettu v. 1907 Skandinavian maiden ammattijärjestöjen mallin mukaan syksyn 1905 suurlakon jälkimainingeissa.
- ♦ Vuonna 1912 Oskari Tokoi valittiin Suomen Ammattijärjestön puheenjohtajaksi. Tässä tehtävässä hän toimi sisällissodan päättymiseen saakka.
- ♦ Tehtävä oli vaikea. Oskari Tokoi joutui sovittelemaan vaikeita lakkoja, mutta myös kilpailemaan arvovallasta voimakkaimpien liittojen ja niiden kokeneiden johtajien kanssa (Metallityöläisten, Kirjatyöntekijäin, Muurarien ja Sahateollisyystyöläisten liitot olivat hankalimpia).

Valtiopäivämies

- ♦ Oskari Tokoi oli jo säätyvaltiopäivien talonpoikien edustajaehdokkaana v. 1904, mutta ei tullut valituksi.
- ♦ Vuoden 1905 Suurlakon jälkeen Suomeen tuli yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja säätyvaltiopäivät lakkautettiin. Maaliskuussa 1907 pidettiin ensimmäiset valtiopäivävaalit, joissa Oskari Tokoi oli sosialistien ehdokkaana ja teki vaalityötä Pohjanmaalla Viipurista kotoisin olevan neiti Aura Kiiskisen kanssa. Muistelmissaan Oskari Tokoi puhuu agitaatiomatkoista. Yksi keskeisistä työväenpuolueen ajamista uudistuksista oli maattoman väestön ja torpparien aseman parantaminen. Myös Suomen itsemääräämisoikeus ja laillisuusperiaate olivat keskeisiä arvoja.
- ♦ Oskari Tokoi tuli valituksi. Suomen Työväenpuolue sai valtiopäiville 80 edustajaa ollen suurin puolue.
- ♦ Uudistusinnossa saatiin valmiiksi ja hyväksyttiin mm. kieltolaki, joka tosin tuli voimaan vasta 1919.
- ♦ Tilapäisen vapaamielisemmän kauden jälkeen venäläistämisyrittäykset palasivat ja uudistustyö käytännössä pysähtyi. Keisari hajotti valtiopäivät joka vuosi.

Eduskunnan puhemies Oskari Tokoi,
Albert Gebhard 1915.

Eduskunnan puhemies ja ”pääministeri”

- ♦ Vuoden 1913 istuntokaudella Oskari Tokoi valittiin ehkä hieman yllättäen Svinhufvudin jälkeen eduskunnan puhemieheksi. Vuoden 1914 istuntokaudella puhemieheksi valittiin K. J. Ståhlberg. Ensimmäisen maailmansodan aikana eduskuntaa ei kutsuttu lainkaan koolle, joten lainsäädäntötyö oli pysähdyksissä.
- ♦ Vuonna 1916 järjestettiin kuitenkin vaalit, jotka sosialidemokraatit voittivat saaden äänistä 46 % mutta enemmistön, 103 edustajaa, eduskuntaan. Vaalien jälkeen Oskari Tokoi valittiin senaatin varapuheenjohtajaksi ja talousosaston kanslian päälliköksi, joka vastaa pääministeriä. Hallitus aloitti työnsä 27.3.1917.
- ♦ Venäjän maaliskuun 1917 vallankumouksen jälkeen eduskunta ja hallitus pyrkivät ajamaan Suomen aikaisempaa laajempaa itsenäisyyttä, mutta sovussa Kerenskin hallituksen kanssa. Levottomuuksien ja pahenevan elintarvikepuulan hallinta olivat myös asialistan kärjessä.
- ♦ Itsenäisyyspyrkimykset johtivat lopulta 18.7.1917 eduskunnan hyväksymään valtalakiin, jolla Suomen eduskunta otti itselleen korkeimman valtiovallan Suomessa. Kerenskin hallituksen reaktio oli eduskunnan hajottaminen 30.7.1917 ja uusien vaalien määrääminen pidettäväksi 1. ja 2.10.1917.

Oskari Tokoin hallitus 1917.

Oskari Tokoin senaatti työssään.

Tapahtumat syksyllä 1917

- ♦ Lokakuun 1917 vaaleissa sosialistit menettivät enemmistönsä Suomen eduskunnassa. Sosialidemokraatit jäivät oppositioon eivätkä halunneet yhteistyöhön vaalin voittaneiden ei-sosialististen puolueiden kanssa.
- ♦ Suomeen muodostettiin porvarillinen hallitus, joka lähti ajamaan Suomen itsenäisyyttä yksipuolisella julistuksella.
- ♦ Marraskuussa Venäjällä alkoi vallankumous, jossa bolševikit ottivat vallan.
- ♦ Työväestö radikalisoitui paljolti Venäjältä käsin harjoitetun agitaation vaikutuksesta.
- ♦ Levottomuudet lisääntyivät Suomessakin ja elintarvikepula paheni. Venäläinen käytännössä bolševistinen sotaväki pysyi maassa.
- ♦ Punakaarteja ja suojeluskuntia alettiin perustaa. Jääkärit olivat edelleen koulutuksessa Saksassa.
- ♦ Suomi julistautui itsenäiseksi 6.12.1917.

Syksy 1917 oli levoton.

Vapausseuta syttyy ja laajenee sisällissodaksi

- ♦ Suomen hallitus julistaa suojeluskunnat itsenäisen Suomen asevoimiksi. Mannerheim ylipäälliköksi. Hallitus ja osa eduskunnasta siirtyy Vaasaan.
- ♦ Punaistat aloittavat vallankaappauksen, kapinan, maan laillista hallitusta vastaan 27. ja 28.1.1918 osin venäläisten tukemana. Etelä-Suomi joutuu punaisten valtaan.
- ♦ Mannerheim määrää 28.1.1918 venäläiset sotajoukot Pohjanmaalla riisuttavaksi aseista. Vastaava toiminta oli alkanut Karjalassa spontaanisti jo 23.1.1918.
- ♦ Taistelut alkavat.
- ♦ Saksassa koulutetut jääkärit saapuvat Vaasaan S/S Arcturuksella 25.2.1918.

Maanpetturi

- Kansanvaltuuskunnan elintarvikeministeri

Kansanvaltuuskunta oli punaisten hallitus.

Oskari Tokoi oli pohjimmiltaan laillisuusmies eikä kannattanut kapinaa, mutta meni kuitenkin mukaan punaisten hallitukseen **elintarvikeministeriksi**.

Sodan epätoivoisessa loppuvaiheessa keväällä 1918 kansanvaltuuskunnan puheenjohtaja Kullervo Mannerille annettiin diktaattorin valtuudet. Turhaan.

Oskari Tokoi perheineen pakeni punaisten johdon kanssa Pietariin.

Oskari Tokoille **kuolemantuomio** poissaolevana vapaussodan jälkiselvittelyissä.

Maanpakolainen

- asuinsijoja ja viljaa punapakolaisille

- ♦ Pietariin Suomesta paenneet punapakolaiset joutuivat sekasortoiseen oloihin huutavan elintarvikepuulan keskelle. Bolsevikkien johto, Kansankomissaarien neuvosto, oli muuttanut Moskovaan. Brest-Litovskin rauhansopimuksen nojalla punapakolaisia uhkasi jopa luovutus Suomeen Saksan välityksellä.
- ♦ Kansanvaltuuskunta lakkautettiin ja tilalle muodostettiin suomalaisten pakolaisten keskuskomitea, johon Oskari Tokoin valittiin.
- ♦ Oskari Tokoi pyrki löytämään pakolaisille turvallisia olinpaikkoja ja elintarvikkeita organisoiden mm. viljakuljetuksia rautateitse Uralin takaa Siperiasta, osin jo sisällissodan aikana. Suurin osa viljasta jäi kuitenkin matkalle tai päättyi venäläisten bolsevikkien käsiin. Syntyi myös Buin suomalaissiirtokunta Itä-Venäjälle. Se tosin jäi tilapäiseksi.
- ♦ Englannin kenraalikonsuli Bruce Lockhardtin houkuttelemana Oskari Tokoi puolestaan päättyi Arkangelin ja Sorokan kautta englantilaisten hallussa olevaan Murmanskiin muodostamaan Vienen paenneista punaisista suomalaista legioonaa.

Muurmannin legioonan eversti

- ♦ Muurmannin legioona koostui Suomesta Viaan paenneista punaisista, jotka englantilaiset varustivat, kouluttivat ja aseistivat. Tavoitteena oli estää saksalaisten ja suomalaisten hyökkäys Viaan. Ensimmäinen maailmansota saksalaisia vastaan oli edelleen käynnissä ja Suomessa oli saksalaisia joukkoja ja Venäjällä riehui sisällissota. Muurmannin Suomalaisen Legioonan vahvuus oli noin 3000 miestä.
- ♦ Muurmannin legioonan sotilasjohtajaksi nimitettiin eversti Burton. Oskari Tokoi toimi Muurmannin legioonan suomalaisjohtajana everstiä (tai everstiluutnanttia) vastaavassa arvossa.
- ♦ Liittoutuneiden joukot asettuivat Arkangeliin, jossa Muurmannin legioonakin muodostettiin ja koulutettiin. Sieltä legioona siirtyi Vian Karjalaan päämajan sijaitessa Vian Kemissä. Varsinaisiin taisteluihin legioona ei merkittävässä määrin osallistunut.
- ♦ Kommunistit julistivat Muurmannin legioonassa palvelleille Oskari Tokoi etunenässä kuolemantuomion, jonka allekirjoittajina olivat O. W. Kuusinen, Kullervo Manner, K. M. Evä, Jukka Rahja ja J. K. Lehtinen.
- ♦ Lopulta englantilaiset päättivät vetäytyä Pohjois-Venäjältä. Muurmannin legioonakin evakuoitiin liittoutuneiden mukana syksyllä 1919.

Oskari Tokoi Muurmannin
legioonan everstinä
1918 – 1919.

Maanpakolaisena Kanadassa

- ♦ Englantilaiset sopivat Suomen hallituksen kanssa Muurmannin Legioonassa palvelleiden suomalaisten palauttamisesta kotimaahansa kohtuullisin ehdoin. Suurin osa palautetuista armahdettiin tai tuomittiin ehdollisiin vankeusrangaistuksiin.
- ♦ 59 Muurmannin legioonalaista Suomi ei suostunut vastaanottamaan. Lopulta lista supistui vain 5 nimeen kärjessä Oskari Tokoi.
- ♦ Oskari Tokoi päätyi Skotlannin ja Englannin kautta Kanadaan syksyllä 1920. Perhe jäi Neuvostoliittoon.
- ♦ Kanadan Ontariossa odottivat metsätyöt syrjäisellä tukkikämpällä ja myöhemmin erilaiset maataloustyöt muualla.
- ♦ Oskari Tokoin tie vei Toronton, Winnibegin ja Manitoban kautta Sault Sainte Mariehen Yhdysvaltain rajan tuntumaan. Kanadassa amerikansuomalaiset sosialistit houkuttelivat häntä Yhdysvaltoihin.

Yhdysvalloista uusi kotimaa

- ♦ Yhdysvaltoihin Oskari Tokoi pääsi 22.9.1921 oleskeltuaan Sokerisaarella ja saatuaan virallisen maahantulo- ja työluvan.
- ♦ Oskari Tokoi asettui Fitchburgiin Massachusettsiin ja aloitti amerikansuomalaisen sosialistisen 'Raivaaja' -lehden toimittajana v. 1922 - 1949. Tehtävään häntä oli pyydetty jo hänen Kanadassa ollessaan.
- ♦ Amerikansuomalaiset kommunistit vainosivat Oskari Tokoita ja yrittivät saada tämän vangituksi ja karkotetuksi tekaistuilla väitteillä ja syytöksillä kuitenkin siinä onnistumatta.
- ♦ Hanna-vaimo ja lapset Lauri, Laila ja Aune pääsivät Venäjältä Suomeen syksyllä 1921 ja edelleen Yhdysvaltoihin syksyllä 1924. Nestori ja Tyyne jäivät Neuvostoliittoon ja heidät teloitettiin Stalinin vainoissa v. 1937.
- ♦ Venäjällä kovia kokeneen Hannan terveys alkoi murtua ja hän kuoli v.1938.

Uutinen Titanicin uppoamisen suomalais-Uhreista Raivaaja -lehdessä.

Kotimaan kaipuu ja toisiin naimisiin

- ♦ Kesällä 1938 yksinäisyyden ja koti-ikävänsäkin vaivaama Oskari Tokoi teki pitkän Yhdysvaltain kiertomatkan nuoruutensa maisemiin Etelä-Dakotan, Wyomingin ja Coloradon kaivospaikkakunnille, Utahiin, Oregoniin, Kaliforniaan ja Nevadaan.
- ♦ Bussimatalla halki preerian hän tapasi tulevan toisen vaimonsa Eva Whitekerin, joka oli syntyjään amerikkalainen alun perin kotoisin Kansasista. Eva oli huomattavasti Oskaria nuorempi.
- ♦ Heidät vihittiin v. 1939 Cheyennessä Wyomingissa.
- ♦ He asettuivat asumaan Fitchburgiin, jossa Oskari Tokoi jatkoi 'Raivaaja' -lehden päätoimittajana vuoteen 1949. Eva toi Oskari Tokoin pohjalaiseen luonteeseen hieman lempeyttä ja jopa ymmärrystä uskonnollisuutta kohtaan.

Eva ja Oskari Tokoi

Isänmaan auttaja

- ♦ Talvisodan sytyttyä 30.11.1939 amerikansuomalaisten keskuudessa virisi voimakas halu avustaa Suomen sotaponnistuksia. Lähtösysäyksen antoi Yhdysvaltain entisen presidentin Herbert Hooverin suomalaisia ja Suomen historiaa ylistävä puhe 20.12.1939.
- ♦ Avustustoimintaa johti Oskari Tokoi. Myös Eva Tokoi oli aktiivisesti mukana tässä toiminnassa, joka jatkui talvisodan ja välirauhan ajan.
- ♦ Jatkosodan aikana Suomen taistellessa Saksan rinnalla avustustoiminta hiipui, vaikka Yhdysvallat ei ollutkaan sodassa Suomea vastaan.
- ♦ Heti jatkosodan päätyttyä avustustoiminta käynnistyi uudelleen entistä voimakkaampana. Perustettiin kveekarien johtama 'Help Finland Inc.', joka toimi kaikkien Suomea avustavien järjestöjen kattojärjestönä. Oskari Tokoi toimi järjestön johtokunnassa varapuheenjohtajana. Suomessa avustusten jakajana toimi 'Suomen Huolto'. Avustustoiminta käsitti mm. vaatteita, erilaisia tarvikkeita, elintarvikkeita ja rahaa. J. K. Paasikiven mukaan "Amerikan apu pelasti Suomen".
- ♦ Ilmeisesti Oskari Tokoi oli mukana välittämässä CIA:lta peräisin ollutta rahaa SDP:lle, sosialidemokraattisille järjestöille ja ay-liikkeelle kommunistien vastaiseen toimintaan vaaran vuosina.

Armahdus ja vierailut Suomeen

- ♦ 17.3.1944 Suomen tasavallan presidentti vapautti Oskari Tokoin kaikista ”vuoden 1918 tapausten” syytteistä eduskunnan valtioneuvoston esityksestä hyväksymän perustuslain lisäyksen nojalla. Vapauttavasta päätöksestä ilmoitti kirjeitse Hjalmar J. Procope Suomen Tasavallan Edustaja Washingtonissa.
- ♦ Oskari ja Eva Tokoi saapuivat Suomeen vierailulle 7.7.1949 ’Suomen Huollon’ kutsumana. Tokoit kiersivät Suomea laajalti ja tapasivat mm. Presidentti J. K. Paasikiven Kultarannassa Naantalissa. Tokoit vierailivat myös Kannuksessa ja Yli-Viirteen kylällä rakkaissa lapsuuden ja nuoruuden maisemissa. Tokoit palasivat Yhdysvaltoihin 15.11.1949.
- ♦ Oskari Tokoi vieraili Suomessa uudelleen vuosina 1953, 1957 ja 1958. Vuonna 1957 hän piti juhlapuheen Eduskunnan 50-vuotisjuhlan juhlaistunnossa.
- ♦ Pysyvästi takaisin Suomeen Oskari Tokoi ei palannut.

Oskari Tokoi viimeisellä Suomen Vierailullaan v. 1958.

Maanpakolaisesta suurmieheksi

- Oskari Tokoi on muistelmissaan todennut:

"Maanpakolainen samoin kuin siirtolainen on jossain suhteessa rikkinäinen kaksoisolio. Kotimaan suhteen hän jää elämään sitä aikaa, jolloin hän sieltä lähti, mutta kotimaahan palatessaan hän on täysin epäkelpo pääsemään sisään siihen elämänmenoon, mikä tällöin on vallitsevana".

Hanna, Oskari ja Eva Tokoin hautakivi Fitchburgissa Massachusetissa Yhdysvalloissa.

Oskari Tokoin muistomerkki Kannuksessa. Kuva Jyrki Keto-Tokoi.

Tärkeimmät lähteet

- Oskari Tokoi, 'Lapsuuteni muistoja II', Keskipohjanmaan Maakuntaliitto, Kokkola 1955, 208 s.
- Oskari Tokoi, 'Maanpakolaisen muistelmia', 3. laajennettu painos, Kustannusosakeyhtiö Tammi Helsinki 1959, 418 s.
- Liisa Keto-Tokoi, 'Senaattori Oskari Tokoin keskipohjalaiset sukujuuret', Genos: Suomen sukututkimusseuran aikakauskirja 65 (1994) 3, s. 111 – 115
- Oskari Tokoi –Seura ry: <https://oskaritokoiseura.wordpress.com/kirjat-ja-artikkelit/>
- Jouni Korkiasaari, 'Oskari Tokoi, lähes unohdettu historian merkkihenkilö', <https://oskaritokoiseura.files.wordpress.com/2021/06/oskari-tokoi-unohdettu-historian-merkkihenkilo-jouni-korkiasaari.pdf>
- Helsingin Suomalainen Klubi, Itsenäisyys100: <http://itsenaisyys100.fi/punaista-suomea-johti-kansanvaltuuskunta/>
- Pekka Vaara, 'Vienan Karjala sotanäyttämönä 1918 – 1922, Suomen Sotahistoriallinen Seura 17.9.2019': <https://www.sshs.fi/binary/file/-/id/17/fid/1037/>
- Juhani Merikallio Uusi Suomi 26.6.2010, <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/juhanimerikallio/37389-oskari-tokoi-jarkipoliitikko/>
- Oskari Tokoi, Muistojulkaisu, Keskipohjanmaan Kirjapaino Kokkola 1973: <https://tokoieditio.fi/wp-content/uploads/2019/01/Oskari-Tokoi-Muistojulkaisu-1973-OCR.pdf>
- Kannuksen Rotaryklubi ry, Kannuksen Joulu 2017, Rotarylehti nro 33: http://designer2.kotisivut.com/files/83/File/Kannuksen_joulu_2017.pdf
- Olavi Hurri, 'Tokoi vaati itsenäisyyttä jo 75 vuotta sitten', Raivaaja (The Pioneer) 29.4.1992: https://www.raivaaja.org/RAIVAAJA_PDFS/1992-04-29.pdf
- Edward Blair, 'Leadville: Colorado's Magic City', Fred Pruett Books, Boulder CO USA 1980
- My Heritage –rekisteri
- Suvun piirissä käydyt lukuisat keskustelut